

वर्णविन्यास हेतु 'आकृति वर्ण' यहाँ से प्राप्त करें।

अर्थोऽयं ब्रह्मसूत्राणाम्

श्री दयानन्द पाणिग्राही

अध्यापकः, वेदान्तविभागे

श्रीसदाशिवपरिसरः पुरी

Hej yei i eel eel eceved ðeHeas meJekob ðeeCearab keHes Hej ceMœv l^3eDeiece3e ce#deHle3e meDeved
YeJelle Jeo/leeoMecced 3elosh Jeveeb meejb decess Leleb leJecSe ejDeles ðeJel klm^3em^3e Dœ®ee^3e
JeoJ^3eme:~ leseeb keHle/2 yei eme\$ced yei eCee mee\$cedalle J^3ejHeEceee\$el^3e yei eme\$cedalle K^3eel
uekeli ~ JeoJ^3emem^3ea^3evacceseffe YeJelle Jeojoje^3e Ce ~ Dele SJe Jeojoje^3emekel Jee
J^3ememekelalle veecveeçeffe ðeefme×es Jeleles^3eb uelLee ~ Slem^3e j®evee^3eekelalle Dek^3eekelalle peBeles
mkelvoHej eCs~

ÜeHej^3ejes^3eoje Jeveeb meceHlde^3eeJenLee mecyeVelle leoe De^3es oelMeekelkœ ®eJelkœeo^3e
JeoJekelBceebJ^3eek^3eekb mJye×îe SJe ðekel^3eemaj ~ Devese perveebHej ceelkœekelceelkœ yenylee
ejel®epeake ~ SlepMecevelkœädæe osée YeieJelœe MejCeþpeicej leLee ®e Dem^3eë mecem^3e^3e

mbollej emevee³e ðeJellob [®]e-³e ~ Hejhejle mJe³ecde Hejhejle Oejeluefenceved pefceueYelle
ke⁴CeÜ³eJelob J³eeme^aHeSe ~ (Jesvelmete Yekelle^aHeSe×eefle - Peemaj mJeliee[^aðeJelleyeve
Jeluee)

Ise ke⁴CeÜ³eJelob J³eeme ojjeveeb celueeb djejkeli^jC³e ekelae Jesvlej e³e-mayj gelob
ðeJellobovee³e [®]eJelob J³eeme cekel yei'eme Jelob J³eje [®]e ~ Ien³e [®]e ûe/Lem³ea³ecccfe [®]e yei'emebed
Meej ej ke⁴amebed J³eemebed Jeeoje³eCembed G³eje cecchne mafecalle ~ YeiJelob [®]alle³ee³e
``Jesvelmeted'' Fale veece yengje[®]elsmce ~ Gkelob[®] Ise -

``**ÓeYekeli^s Jesvle m^aF&ej Je[®]ave**
J³eeme^aHekeli^s leene Peerveye³eCe ~
Yeče Óegeo eJelobuehree ke^jCe³heⁱ Je
F&ej^j Jeek^besveeh oese SF&uele ~''

([®]aw [®]e. Dæb 9/108-109)

YeiJelob[®] -

``**Jesvelde¹ ðeJelob² [®]eenedd'' (iær- 15/15) Fale ~**

JesvelMeyom³eJelob YeJelob Jesm³eeJelob - [®]eJcefnexeJelob ~ PepeueðeYejeoⁱⁱ Slen³e
J³eek³eveJemejs Gkelobed- ``JesvelMeyom³e J³eek³eob nseñekelobkelej m³e Slescelob YeJelob
3eled- yei'emeen GHef³e SJe Jesvle DeJelob JesJelMeä DeJelob JesMeseYee³e DeJelob
Jesmechueevelobede Jesvle Fale ~ JesMese³m³e [®]eJceñM³e 3e³e ðeJellobl³e loobde Jesvle
ðeefne³e ~

ðemLeeve³eseg Jesvelmete v³ee³ðemLeeveb ³egek³ðemLeeveb oemfek³ðemLeeveeddevee
elobK³ebed ~ GHef³eoo³ee Pegek³ðemLeeveseg Ielob iæl³ee-Yej³le-Hej³ebede
mcob³ðemLeevevleYej³lebede ~

GHef³e[®]1 yom³eJelob YeJelob -

``yei'eme GHe meccates efe³obede Deve³ee FI³eJef³ebed ~ DeJelob³em³e ûe/Lem³e Meeðem³e Jee
meene³esee meobekeli^jce³es YeiJelob³e meccat³ebueYelob³e[®]1 eJef³ebede ~

GHef³e[®]1 yom³e J³eek³ee YeiJelob¹ j³e k³e k³e k³e k³e mecye/DeYee³es SJeb J³e0eob³e 3elob -
``meobekeli^jce³elob³eJemovoed³eHef³ebed³e ekelobekelob ðel³eem³e a³He³ebede Fale ~
GHef³e[®]1 yom³e J³eek³ee mafel³e/Leob³eHe³eDeJemlegf³e³ee elob³e³elob ~'' SJeb elobMej Ceeled

DeelDeeoš meheej yepem³e ahbeveod elveedMeveod Hej b yei e ice³el ealle yei eiæ³el etJese ³eeæel ed
 ieYebeveapej DælJeJelom³e uekkelveljejs Hæmæ Haj³ese ðeJelam³eeJemæoæ³el etJese MælLeu³eekeovæse
 OelJelæeieod elJel GHeafreæbI³ej³el es~ ekæae `Dee³ej Jez lefced' Fl³eedJel ed
 DeelDeeošmeheej n³aplej Ceeoš meabOelJelar³e üevLecæs³mecYelæd³Dæ³eb³e mecyelæd üevLecæs³
 G³el esGHeafreæbI e ~ (kelb. G. Yee. Yet)

Deleted GHæf-eod Meyoë `GHæ' GHæf-eod Meyoë `æf' Hæf-eod `eoue' Oœl ejœ œfelæd ðel³e³es
meidle æf-Heðel es~

Jes mecepe³eæt Hej yei eCæt dæeéæme^a Heftæl e þæt æfæt meje³æt ~³dæe -

``Dem³e cen lees Yell³e ef'reé éefnel eccl eod se'vi jøo.....'' Fl³eet ~ (SsG)

Diverse YeiJelæ kæ¹Cæ²U³æveJ³eemæse Jeæveeb IæLæ Jeæmeej¹æfe²æeob IæLæH³ækækækæH³e
æfe³æe²a Heby¹æmetæbækækæH³æeeme ~ mefæm³æeLæ YæJæLæ -

Deutsche Presse-Agentur

Denee Yeevele Deá me schmeedeo esdeoë ~ Fele ~

þeaðej mJæccærē yēi emēlēm³e J³eeK³ee SJeb keH³ee - `` yēi e met³elēs met³elēs met³elēs SeVæfjelle
yēi emēlēe ~ '' (De³esœccælle SeV<œccæbcelœv³eHe medJe×œfve meafle Jeo J³ememēfes ~ 3 esœbveeœfve
3 elēe - DeMcejL³ee, DeFœœfœe, kekeCœœfœe kekeMekeHmœe parœfœe Jeoo ja³œf ~)

yēi emēdēb ēn veece Jeej e³e Ceebj m³e veecde³em³e YeieJelēe Peekel CeÜ³hee³even³e Je³J³eem³e Pe³el³e Leccy Je³eod cekelle ejeeleee kēlēe³ ee Jee³e/leoM³em³e ®e Mee³eemLeeveek³ecy³eleccb³emLeeveed~

YeiJeJeJ®even ~

'ede' Deleesye'i epe%emee FI³eodre yei'e meSeCe ieZevles~ Ieav³ede yei'e HeDellese/e/ze³el'es
 Sevefjele Heoefve ~ Ieui nlegedÓe `F&elereMeyoced, `Deeveoce³eçY³eemeel'd
 FI³eodbe³eklecedÓeljeed/zelde...''(þeceÓ.1-3-4)Felle þeðejmJeeftleðe@vajje,
 yei'e meSeCeb ðe@carlJeb ðecccakellJeb @e maljejb meðmeðx'b ðeðelHeDelcs~ Iese
 DeveþeafmelMeeðelhejclhejce -Je@eb ke<eáeve meceð#eoog@i eveb `veedleðe@e³eb J³eemeYelVem³e
 keðm³e@eve Jeo je³eem³e De@e³el³e keðle...'' Felle ðepeuHevece@le HejenIebhlM³ecccë ~

Deseefnceved yei emfes mecevJe³e-Deslej efe-meeDeve-Healueme %kelleë ®elJeej es⁰3ee³ee,
ðeJ³ekel⁰3ee³ebHeeo®elJeej³eJese <es[Mekeeoeml efe He-ekel He-ekelmeK³e³ee meceHeefeye×eefie meekelu³eje ,
HeáHeáedMeofjej HeáedMelecel eefie meteace ®e deauemeffe ~ el³e³ebelHeovc äîee ðealHeob
vehelev³ekelj Cee³e³eb kelleluHeefie -

“elle eeselle Me'e/sle Hejelle#enle Lees ejced-
le'cepereáe Heáel Óceáees cÓdeka j Cebal eoë ~”

F1³ejjel eebMee leeeve ®een|³e Skelveljej³ejj Mel emek³e leeeve F1³em³e yeehj²e Heej[®]eel³e ~
De|lej²cem³e leee Yeej²e leeele leeev³e oMe|lele Je|leeemek³e v³eeeu³eob³el³e -

Yelleveeklepeljelue® Peijippele© × lœ ~
Ieke® esdejelene® Jdtheedlhef Meesveced-
ieffettemel® de%alayehj ² eafme0eveced~
® eldejopepeljeescegkale© I-ekleisde© Eeje-
yeli eðæfleyeli queeklepelje Heedlere* dené ~

F | ³e deseeed / e ò ee ³ee -

Sjæste dūlæsædej skædæs Jesvilevæced dūlæs yeiæcæ mecyJe3æ mecydæle
mæyædele mæk3æcædækæcæoædæmædævæ mæk3ædæðædægædæ½ JesvilemæcyJe3æ
ædej skæfnej hæled Dæfæj skædæ ðædæMædæ ðæLæs Heos~ dūlæs Heos mædæ#emLædæhæd
Hæj Hædæj skædæ Cæb Hæj emej bækædæ×l3æ mæk3ædæcævæb ojælæb ðædæMædæ kædæcæd~ lætæs Heos
HæcænæYælæpædædæbæmæfæ Hælmæcyðævæb ðæfævæb ædej skædæ Hæfj Ælæ~ ®ælædæjæ Heos ®æ
æde2Meijj bækædæfælædæfæfnej½ mædædæ ~

®el ejek³es mei ejeyei ejek³e Hélu ejeCékk³ keH³ ~ Deleces Heos PeJeCékk³ DeeJe³ee ejeyi ejek³ ~ DeJe³ee ®e mei ejeyei e meejek³e peedel³ HéHéH³emHeMéj³eCé
 peedevcegk³ejek³ ~ ejek³es Heos ejek³eCékk³e GI-ek³ledekelej³ ejek³ ~ leke³es Heos
 mei ejeyei ejek³eCékk³e Géj ceeek³ Gk³ ~ ®el ejek³es Iej ejeyi ejek³es ejek³eCékk³e, ejek³ ~ Fob yei emeje Heáej mee×Heáemel emeje Heáeye×b mel ed DeKeuej ejeleme×evelm³e Dekelej ujeLe Fje Deek³es ~ le ~ ®e Deek³eCékk³e meek³e ujeLem³e
 ®eel ejek³eCékk³e ~

Ieße Yeekelmeesh |³eb Òee³ë mecemleecelle JesellemecJesueléb òleðelës ³eðeðe
Għoem³estħommek! Jesedhekk el emi eße Üllib Óeall eYemmes iecYeqi |³ee He³ekkew[®] ewxvi l-lee ċi Djuuħnejne x-ej ja SJE
He³ekkemmew bu[#]el es-~ Peace Óeiejeletten ced³eleced Goen j-Ceb³ell hem L-ee³el es-

PeaceÓeieJelékélej es J³eemé Jeoválemeékélej es Jeojoj e³eCeveeceoje³ees J³eeme SkeÀ SJe elVe/ees Jel³e
veemceadVeeléleJel³eodl elVe/ees JeecelVe/ees Jee m³eelad GYe³eSceHe SkeÀ SJe efne×el/ee Óeal elkeeoJees
ue#³elés Deefle ®e PeaceÓeieJeléb `Hoojcenbeer meehllee' veccvée J³eHeobM³elés~ JeováleeoMeek³e

eme×evleevse ðællæeoðelæfje ðæJǣe ðælǣes- CM³elæbJævleeoMæm³e yei ew#eCæbðællæeo³elæd
elJǣemæðb ``perceðem³e 3elæ'' (þær. Yee. 1-1-2) Fl³eoijje þæceÓeieJælæm³e YæJæle
ðæj cYee ~

``perceðem³e 3elǣsJe³eoðlej le/æLæJæv%e mæj eɪ d
Iæsyei e Æoe³e DæðkæJæ³escegæfle³elæf³ee ~
Iæpælæfæfæd³elæ eJæfæce³eæs³e\$ eJænei eæcæe
Oæcvee mæse mæo eJæfæmæðkæfæjæmel³elæHej bOæceah ~~''

(þær. Yee. 1-1-1)

Dævles[®]te SIm³eoDæðem³e ``mel³elæHej bOæceah'' Fælle Hæosalle ûerLæe meceðBæles-

``kæñcar³e ðæVæfælæs³ecelægæs%ævæðætæ Hej
IætæSe[®]e væjoe³e caþ³eskæCæ³e IætæHeCæe ~
3æsæræe³e IæoelcæreLe YæiJæeðæ³e kæt[©]C³ele-
Ie[®]i g^x bælæceuæbælæMeekælæYe³elæmel³elæHej bOæceah ~~''

(þær. Yee. 12-13-19)

Fl³elæcælælæmæj v³æ³eæ væcfælækælælæmæsæs Jævleco³elæcæm³e þæceÓeieJælælælæm³e
væ\$ væjælæ³eæ Jævlelæm³e ðællæeoæcedDæfæ legHej cæmæjælæ³eæ Yækælæmechæf¹ Iæb%ævæbælæeves mLeeves
YæiJælæmægælægæ ðætBæles GæoMædæmæ²seg[®]e %ævæm³e Hej eJælæyæ ðætBæles~Dæfæ Dælæ³elæ
yei emæSeCæfælæ³em³eæ mælækælælæcæsæ ðælæcece²uæMuækælælæ mLeeueHækælæv³æ³eæ mæc³æiJælæ³elæs
Fn þæceÓeieJælæm³æDæfæDes yengYækækækæ ðæ mæ mæ He¹læ³æ yei emælælæcæfæJælæ^aHeoMælæ ~
þæþæðæjæmæJæeYee³æDæfæ mHæcæm³eæ ðæJæfæ kælæ Heælæ Muækælælæm³e ``Dæv%e'' Fælle Hæom³e
J³æk³æves -

``Iæh& ækæ ðævæbæ peiellækjælæJæod 0³æcævæðæced? vel³æn Dævælæs³æmlæb me Fælle
uækælævæg mæpæe Fælle, me Fæbælækælævæmæpæle Fælle þæfæs ~ Fæfælæs[®]æMeyocædFælle
v³æ³æ[®]e(þæceÓ.YæJælælæ /1/1)Fælle mæfælælælækjæmæjæcæ#æcælækæljæcæ³elæcæsæ mel³æ^aH³e
Sæ pæceðælækæljæcæ³elæJæb[®]e elJæpæmælæsæ mæ#æoJæsæ kælæoælæd elJælæjæm³eæ væJæM³ækælæ
DæJæYædælæ læi Fælle ce³æcæns mæchæCæ JævleeoMæb[®]ælegmælæseg Sæ Dælælæs yei cæpæ%æmæe -
pæceðem³e 3elæ², Mæðæ³æfælæJæled , Iæfæg mæcæJæ³æfælæ³æfæg Hej J³ællæced~ Dæfæs[®]e
Dæ#ælækjænejæcæced~ Dæfæ leg Skæljæm³ælle Hej yei cæe eþæ%æmædælæ³elæJæb mæcælæe³e

ue#eCædeceCæj He³eeme se n¹leJebmecelJe³eeb l³el² ðeoedMæced~ leode þeaceoYeeieJel³eebMæced
 Hæj² e¹eeb b¹ perceD³e 3el²~ (ye. m¹ 1-1-2) Fæle Je³evl¹em²elle³eemee Jes¹er/leeeed~
 ue#eCæceHle mJe²He l¹e¹mLe²Hebu#eCæceHle³eelle ~ `` le²e mJe²Heu#eCæbmel³eelle ~ '' (Yee. t¹ er
 1.1.2) n¹le² `` 3e¹e 3eefnaryei eæc¹e \$e³eeCeb cæ³eei¹gfeveb leeeij pæ² meEJeeveb meiex
 Yee. t¹ e³eodle²He²ce¹e mel³ee ~ 3el¹mel³el²ee etel³eemei eæc¹e mel³eJel² ðel³elles leb Hejb
 mel³eetel³el²~ '' (Yee. o¹ 1-2) Cævleml¹e - `` le²eas Jæf¹ce²eb 3el²ee alfece³e~ Fæle ~
 Delealed³el²ee coeb kæ¹e@eoew Jæf¹yef²ej Jæf¹ce²e @e kæ¹e@eooyef²ej 3el²ee³elec¹eb YeJælle l¹e¹e
 Hej ceelce³e²le etel³el²Jæflelj m³e Gkæleded~ Jemle¹je medaf²ej 3el²ee ve Jemle¹je medbelle %elJee
 yei e²ee etel³emJe²He³e eþe%eemee SJe Gkæl²ee YeJælle ~ dU¹le²em³e leg `` perceD³e 3el²ee~
 Fl³em³e ue#eCædeceCey³eebJemle²ef¹je v³ee³e me#eoosle²el¹ej CæbJeDeles~ De¹el²ee³el²ee leEej
 meca/Je³eeb l³em³eeJæf¹je CeceHle kæ¹el²edce³el²es Fæle þædej e²e meej Mæ¹e meæmece²ebJ³el²ea¹ced~

þeæc eode uuueyee® ee æce keæveæfle keæfj Cæse veeJeiæfleJeeved~ Dæfes ®e ceðgæb vemej mJelæf
þeæfæj jæfleJæfleYee® ee Fceæfæfle Lebedæfæj ðoMæved~ 3elæf~

~` Meej ej keleLekelienb®eese Deed e3 eall e Meej ej keleL U3 emetem3 aleeoeJ ejeeoeveel ed ~`

Dēfnefed Hē#es DævJe³eefb¹l³evege mecauJe³ee³e³elēcetbodē & Gkēlē, 'Flej le' Fl³evege
eſſeheDeLe~ yēi ekelej Ceeſe le yēi alle kēlej Ceſſe le De³eeſſe³e³eſſeJ³e³le³ ſe kēlej Ceſſe le h̄n
mecauJe³ee³e³esmeceſſeſſe~

Meeðe³ss³eaðek¹j Cm³e ue#eCee#es¹hef¹ nej ²He¹J²e ue#eCek¹L²eves¹ale Ieo#et¹hef¹ nej ³eej H³e¹
eele¹hef¹eeF Ie¹el¹el¹ ~

cej er/lel³eefvee `elde/ce³e' Fl³e/vere el³le³e0³ee³el@ Hej Jemleg ef/eefM³el'es~ `mej³e'
 Fl³e/vere el³le³e0³ee³el@dekelj Ce/leel@eb `Iepes Jeoj ce@eb 3el'es elde/ce³e' Fl³e/vere
 leo³ee³ea/l³em³e me_ %ecce@el@du@l³ee@dekelj Cem³e @e@e @el³e@e@e@el@'' Fele Jeoj jeleJe@e³@el@
 (Yee. He.) Peoj ecce@e@el@sm@l@#e³ee Heji ef@el@kk@el³e ~

Jep̄eðeð Jepel eðeñig Óeccehelle , perceðem̄e ³ele Felle, DeiJe³eðbelle , Flele
 Fl̄evese `Deleelæsyei i eþe%æmee' , `perceðem̄e ³el eë' , Meðe³eðsel Jæled , `Ieðgmece Je³eeld' Felle
 ®el æymæðer ®e J³eek³eelle ~ eþe%æmæðe Óecceñd³evese®eles~
 Jædele®e jæðeðle i eððleñbej a Hei Jæled' Fl̄eðe®eas~ (Heo i lveðlæð)

ekelæ Fleschte meæule e³ee med³ekelæjæl³ee ®ekelæl³æl³eæob J³ee®eæCees³elæræmlæsæYeJævæd
ceæmæbævæmæjæmælæræcænæYæeæ `YeeiJæleYeeJælædkæAæmekælæ³eæcl ~ læDælæ -

®el ejer#eCeceacee^a Hel Jeáeem³e met®eleced~ Ileé én -
 Hel ekkre `peceDem³e 3eléé (1-1-2) Felle v³ee³ee mee#eooste ðesf lëe, DeJe³eeb l³evese
 ``Ieg meceJe³eeel' (1-1-4) Felle ~ ``ceg eafle 3eléelmej³e Fl³evese ``Sleve meJek J³ekK³eele
 J³ekK³eele ~ (1-4-29) Fl³er/leesv³ee³ekluuehëe met®ele Felle `meceJe³ee³ee³es' J³ekK³eele ~
 `Iepedeejf ceéetel³eebovee' Ieover³elJeceejcYeCaMeyoeebY³e (2-1-14)
 Fl³eebov³ee³em®eveeoeljej es³ee³ee³es, Oecepel³evese `menkelle³eelej alleoëe He#eëe Ieke³eb Ieodelees
 el0³eebJelad(3-4-47) Felle v³ee³em®eveledmeoeee0³ee³ee³es ~
 `Oecvce mJese meoe efej mlekejnej mel³eb Hej ecelle Heluu³ee³ee³es, DeelDeel elkelle³ee³
 efejel³ebjeu#eljej ceervo^aHe- ejelMeelad~ SJeb medle Hej centneer meceK³eeb HeDeles Hej centneevob
 JeovileJekBeeleeb0³eemeve^a Hel Jeeo\$el³eeK³eeveebleEelHe³ekl Jeelad~
 Fl³eléeljele HeDem³ee³e mLeeuehjuekeli³ee³eceverje³e yei em®ecepMaj ej keVee³ee³es
 eleced-

mevo YeeLene®eer-

- 1- PeceÓieJeldec(J³ekkelleced, ceucee³es), ÒekelàMekèt - ieteeðemliej Kehjced
- 2- PeceÓieJeldec(Peefej el³ek³ee), ÒekelàMekèt -
®ekKeJemekkeleefej epdUej eCener
- 3- PeceÓieJeldec(cate-éhvoe J³ekK³ee), ÒekelàMekèt - ieteeðemliej Kehjced
- 4- yei em®ecepMaj ej keVee³ee³es
jlvdeJeeJ³ekK³ee, ®ekKeJemekkeleefej epdUej eCener
- 5- ®el³e®ej leccelced kelsukelle mehkej Ceced 1983
- 6- PeceÓieJeldec-ÒekelàMekèt - ieteeðemliej Kehjced
- 7- Fl³eeboMehkejÓee³ac(Me¹ je®ee³elJelced) - ÒekelàMekèt -
ieteeðemliej Kehjced

e c e